

Prevalence of social networks uses in disable s and its effect on there mental health

Sara Salvati¹, Ghobad Moradi², Nima Fattahi³, Shilan Salvati⁴, Sharareh Ghaderi⁵

1-Master of Computer Engineering (Software), Kurdistan University of Science Researches, Sanandaj, Iran (Corresponding Author). ORCID: 0000-0002-4123-1820 E-mail: sara.salavati@yahoo.com

2-Associate Professor, Social Determinants of Health Research Center, Research Institute for Health Development, Kurdistan University of Medical Sciences, Sanandaj, Iran .ORCID: 0000-0003-2612-6528

3-Medical student, Student Research Committee, Kurdistan University of Medical Sciences, Sanandaj, Iran. ORCID: 0000-0002-5518-3129

4- Bachelor of Psychology, Payam Noor University, Sanandaj, Iran . ORCID: 0000-0002-4894-2393

5- Master of Psychology, Islamic Azad University of Sanandaj Branch, Sanandaj, Sanandaj, Iran. ORCID: 0000-0002-1045-743x

Received: 06/05/2019

Accepted: 28/08/2019

Abstract

Introduction: Mental health of the community is one of the focus of the health assessment of various communities, which is influenced by the quality of life and is now of great importance among the disabled.

Aim: This study aimed to determine was to investigate the prevalence of social networks in disabled people and their impact on mental health in Sanandaj city.

Method: In a cross-sectional study, Individual questionnaires and General Health Standard (GHQ-28) were completed among the disabled. Finally, 400 disabled people were completed the questionnaires. Statistical analysis like T-test and Chi-square or Fisher were used

Results: There is a significant relationship between social networks Facebook, WhatsApp, Tango, Telegram and Line with mental health of the disabled ($p < 0.05$) as well as the number of hours of using the Internet with mental health ($p < 0.05$).

Conclusion: The use of social networks has a positive impact on the mental health of the disabled. As a result, it is imperative to inform the use of social networks, types of networks and the benefits and disadvantages of it.

Keywords: Social networks, Mental health, Disabilities

How to cite this article : Salvati S, Moradi Gh, Fattahi N, Salvati Sh, Ghaderi Sh. Prevalence of social networks uses in disable s and its effect on there mental health. Shenakht Journal of Psychology and Psychiatry. 2019; 6 (4): 124-135 .URL: <http://shenakht.muk.ac.ir/article-1-653-fa.pdf>

Copyright © 2018 the Author (s). Published by Kurdistan University of Medical Sciences. This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-Non Commercial License 4.0 (CCBY-NC), where it is permissible to download, share, remix, transform, and buildup the work provided it is properly cited. The work cannot be used commercially without permission from the journal.

بررسی شیوع استفاده از شبکه‌های اجتماعی در معلولان و تأثیر آن بر بهداشت روان

سارا صلوواتی^۱، قباد مرادی^۲، نیما فتاحی^۳، شیلان صلوواتی^۴، شراره قادری^۵

۱. کارشناس ارشد مهندسی کامپیوتر (نرم افزار)، دانشگاه علوم تحقیقات کردستان، سنندج، ایران (مولف مسئول). ایمیل: sara.salavati@yahoo.com
۲. دانشیار، گروه اپیدمیولوژی و آمار زیستی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی کردستان، سنندج، ایران.
۳. دانشجوی پزشکی، کمیته تحقیقات دانشجویی، دانشگاه علوم پزشکی کردستان، سنندج، ایران.
۴. کارشناسی روان شناسی، دانشگاه پیام نور سنندج، سنندج، ایران.
۵. کارشناس ارشد روان شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد سنندج، سنندج، ایران.

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۸/۰۶/۰۶

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۸/۰۲/۱۶

چکیده

مقدمه: بهداشت روانی جامعه یکی از محورهای ارزیابی سلامتی جوامع مختلف است که تحت تأثیر کیفیت زندگی بوده و امروزه در میان معلولان از اهمیت زیادی برخوردار است.

هدف: این مطالعه باهدف تعیین شیوع استفاده از شبکه‌های اجتماعی در معلولین و تأثیر آن بر بهداشت روان معلولان در شهر سنندج انجام گردید.

روش: به صورت مطالعه‌ای مقطعی، در بین معلولان شهر سنندج پرسش نامه های فردی و استاندارد سلامت عمومی (GHQ 28) تکمیل گردید. در نهایت ۴۰۰ نفر (۲۰۲ نفر مذکر و ۱۹۸ نفر مؤنث) پرسش نامه‌ها را تکمیل نمودند. نتایج از طریق تی تست و کای دو و یا فیشر مورد بررسی قرار گرفتند.

یافته‌ها: بین شبکه های اجتماعی فیس بوک، واتس آپ، تانگو، تلگرام و لاین با سلامت روانی معلولان ارتباط معنی داری وجود دارد ($p < 0/05$) و همچنین تعداد ساعات استفاده از اینترنت با سلامت روانی ارتباط معنی داری دارد ($p < 0/05$).

نتیجه گیری: استفاده از شبکه های اجتماعی بر سلامت روان معلولان تأثیر مثبتی دارد در نتیجه ضروری است در زمینه استفاده از شبکه های اجتماعی، انواع شبکه ها و فواید و مضرات آن اطلاع رسانی شود.

کلید واژه‌ها: شبکه های اجتماعی، سلامت روان، معلولیت

مقدمه

مطالعات به تأثیرات مثبت استفاده از اینترنت و شبکه‌های اجتماعی بر کاربران تأکید کرده‌اند. برات دستجردی و صیادی به نقل از پارکس و فلویید، ایجاد فرصت‌های ارتباطی، افزایش مهارت‌های اجتماعی و رشد ارتباطات را از جمله مزایای استفاده از شبکه‌های اجتماعی می‌دانند (برات دستجردی و صیادی، ۱۳۹۱). ایروین و همکاران، استفاده از فیس بوک را به عنوان یک ابزار یادگیری و آموزش در ترویج مشارکت و یادگیری اشتراکی مؤثر می‌دانند (ایروین و همکاران، ۱۳۹۱).

انسان موجودی اجتماعی است که برای تأمین نیازهای اولیه خود به برقراری ارتباط با دیگران نیاز دارد. تأمین نیازمندی‌ها، یکی از عوامل مهم در زندگی فردی و اجتماعی شخص است. قطعاً انسان به‌غیر از نیازهای اولیه خود (لباس، غذا، خواب، مسکن و ...) نیازهای دیگری هم دارد که نقش مهمی در زندگی ایفا می‌کند (نیاز به محبت کردن، محبت دیدن، مصاحبت با دیگران و...) واضح است که تأمین این نیازها منجر به تأمین بهداشت روانی افراد خواهد شد. آمار و اطلاعات نشان داده است که درصدی از افراد هر جامعه بر اثر عوامل گوناگون ارثی یا محیطی به معلولیت و ناتوانی گرفتار می‌شوند معلولین نیز به عنوان یکی از اعضای گروه‌های متعلق به جامعه از این قاعده مستثنا نبوده و علیرغم وجود مشکلات و معضلات اجتماعی از قبیل موانع فیزیکی، عدم اشتغال مناسب، نداشتن شرایط ازدواج و ... علاقه‌مند هستند تا با دیگران ارتباطی منطقی و معقول داشته باشند. یکی از تنگناهای عمده معلولین، ارتباط دیگران با آنهاست (یکتا مرام و سلطان مرادی، ۱۳۸۸). طبق گزارش منتشر شده از سوی سازمان بهداشت جهانی و بانک جهانی حدود ۱٫۵ درصد از جمعیت جهان معلول هستند (گزارش سازمان بهداشت جهانی ۱۳۹۰). در

رسانه‌های نوین اطلاعاتی و در رأس آن‌ها اینترنت، موجب نوسازی فرآیندهای اجتماعی شده است. این فناوری تمام جنبه‌های زندگی مردم را تحت تأثیر قرار داده است (اوزگول و همکاران، ۱۳۹۲). امروزه شبکه‌های اجتماعی نظیر لاین، تلگرام، وایبر، تانگو، واتساپ، فیس بوک، توئیتر، کلوب مورد توجه کاربران اینترنت قرار گرفته و به عنوان بخش جداناپذیر زندگی بیشتر کاربران تبدیل شده است. شبکه‌های اجتماعی را گونه‌ای از رسانه‌های اجتماعی می‌دانند که امکان دستیابی به شکل جدیدی از برقراری ارتباط و به اشتراک‌گذاری اطلاعات را در اینترنت فراهم آورده‌اند (شوگ، ۱۳۹۱). این شبکه‌ها نه تنها تأثیر عمیقی بر جنبه‌های اجتماعی کاربران در جوامع گوناگون گذاشته‌اند، بلکه در زمینه‌های مختلف برای مثال، آموزشی، پزشکی و شغلی دارای کاربردهای فراوانی هستند. افزون بر این، در دنیای امروز که ارتباطات موجب اشتراک‌فکر و تبادل علم می‌شود، شبکه‌های اجتماعی را می‌توان از بسترهای مؤثر در تولید علم، اشتراک عقاید و رشد فردی و اجتماعی دانست. بنابراین، در حال حاضر از شبکه‌های اجتماعی به عنوان قوی‌ترین رسانه اجتماعی برخط یاد می‌شود (نوکاریزی و نارمنجی، ۱۳۹۲) شبکه‌های اجتماعی اینترنتی، امروزه با استقبال فراوانی از سوی جوانان مواجه شده است. این شبکه‌ها به عنوان مهم‌ترین مصادیق این امر، به محلی برای حضور اقشار مختلف جامعه به ویژه جوانان و مکان تبادل آرا و افکار ایشان و تأمین نیازهای متناسب با زندگی اجتماعی آن‌ها تبدیل شده‌اند (طاهری مبارکه و همکاران، ۱۳۹۵).

تا کنون مطالعات بی‌شماری در خصوص اینترنت و شبکه‌های اجتماعی انجام شده است. برخی از

کلاسیک جهت خدمت‌رسانی به نیازمندان و ... دارد، لذا می‌توان گفت شبکه‌های اجتماعی می‌توانند فضای جدیدی برای ارتباطات، یکپارچگی و مشارکت در اجتماع را ایجاد کنند (اتول جان، ۱۳۸۰). همچنین بیان شده است که افراد معلول در مقایسه با افراد عادی دارای ارتباط اجتماعی کمتری هستند و به همین دلیل از اجتماع فاصله گرفته و تمایل بیشتری به انزوا و اجتماعی دارند از طرف دیگر افراد معلول از لحاظ دستیابی به حقوق انسانی و اجتماعی خود در مقایسه با افراد وضعیت نامناسبی دارند. بیشتر افراد معلول بیکار هستند، شغل مناسبی ندارند، از نظر اجتماعی منزوی هستند و در محیط‌های شغلی و غیر شغلی جوامع مختلف با تعصبات و جهت‌گیری‌های متعدد جسمی، قانونی، اقتصادی و روانی - اجتماعی مواجه هستند. افراد مبتلا به ناتوانی جسمی در مقایسه با سایر افراد جامعه در اجتماع کمتر مشارکت داشته و نفوذشان نیز کمتر است. آن‌ها دارای درآمد کمتر، شرایط سکونت بدتر و تحصیلات کمتری هستند و در مقایسه با اکثر مردم تعداد کمتری از آن‌ها دارای شغل، تحصیلات و اوقات فراغت هستند. در آمریکا افراد مبتلا به ناتوانی جسمی بیشتر سیاه‌پوست هستند، سطح تحصیلات پایینی دارند و زیر خط فقر هستند و درآمد آن‌ها کمتر از افراد غیر معمول است. از طرفی به نظر می‌رسد که عواملی نظیر وضعیت اشتغال، وضعیت تاهل، سطح تحصیلات و جنس نقش مهمی در تعیین میزان سلامت روانی افراد جوامع و فرهنگ‌های مختلف دارد. شخصی که نتواند نیازهای روان‌شناختی خود را در محیط کار برطرف کند سلامت روانی کم یا در بهترین حالت سلامت روانی متوسطی دارد. تحقیقات نشان داده است که بین بیکاری و سلامت روان رابطه‌ای منفی وجود دارد همچنین نقش وضعیت تاهل، سطح تحصیلات و جنس را در سلامت روانی تأکید کرده

ایران با احتساب جانبازان گران‌قدر، آمارهای موجود حدود ۴ درصد جمعیت کشور را دارای معلولیت ذکر می‌کنند (ستاری و همکاران ۱۳۸۴). انسان ذاتاً موجودی اجتماعی است و نیازهایش را فقط از طریق تعاملات و ارتباطات اجتماعی می‌تواند ارضا کند و با توجه به این که فرد معلول نیز به دلیل ناتوانی، یا کم توانی در برقراری ارتباطات اجتماعی نمی‌تواند مانند افراد سالم، عمل نماید لذا ضرورت دارد به پیامدهای اجتماعی معلولین توجه بیشتری گردد تا با شناخت و آگاهی بهتری نسبت به این پیامدها، بتوان به رفع یا کاهش موانع ارتباط اجتماعی افراد معلول با سایر افراد نائل آمد. فرد معلول، علاوه بر نقص فیزیکی خود از عوامل اجتماعی و محیطی قابل تغییر نیز متأثر می‌شود که خارج از شعاع نقص فیزیکی‌اش است و در مقوله معلولیت تأثیر می‌گذارد. اگر این عوامل به خوبی شناسایی شوند، اصلاحات فراوانی را می‌توان جهت بهبود معلولیت و تعاملات احتمالی انجام داد (ظهوری نیا، ۱۳۹۰). در جوامع امروزی به دلیل حجم بالای معلولین و عدم وجود امکانات کافی جهت تحت پوشش قرار دادن همه معلولین، توسط سازمان‌ها و مؤسسات خدماتی بحث‌های جدیدی در خصوص خدمت‌رسانی به معلولین مطرح شده است. برخی از کارشناسان اعتقاد دارند که ارائه خدمات بر مبنای مؤسسات، کارایی چندانی ندارد و اعتقاد دارند که باید روش دیگری جایگزین روش فعلی گردد تا امکان خدمات‌رسانی را برای افراد بیشتری و یا به عبارت بهتر برای همه افراد معلول و به سهولت بیشتری فراهم نماید. از آنجایی که ارائه خدمات توسط مؤسسات محدودیت‌هایی از جمله: تمرکز مؤسسات در شهرها، جداسازی معلولین از جامعه، عملکرد ضعیف در ارائه خدمات، عدم توجه به افراد نیازمندی که در روستاها زندگی می‌کنند، تکیه بر آموزش‌های رسمی و

بررسی در این مطالعه معلولان موجود در بهزیستی شهر سنندج بودند. معیار ورود: معلول یکی از انجمن های جسمی و حرکتی، کم شنوا و ناشنوا و کم بینا بودند، تمایل شرکت در مطالعه و تکمیل نمودن دقیق پرسش نامه ها و معیار خروج: عدم تمایل به شرکت در مطالعه به عنوان معیارهای خروج از مطالعه منظور شدند. نمونه گیری به صورت تصادفی ساده انجام شد. برای انجام این پژوهش $p=40$ و دقت برابر ۵ درصد برابر با ۳۹۰ نفر و تقریباً ۴۰۰ نفر برآورد شد که از این تعداد ۲۰۲ نفر مذکر و ۱۹۸ نفر مؤنث انتخاب گردید. پس از تعیین حجم نمونه، با ریاست بهزیستی، مسئولان بهزیستی و انجمن های معلولان برای انجام طرح گردآوری اطلاعات هماهنگی های لازم به عمل آمد و به اداره مربوطه مراجعه شد و در ابتدا هدف از انجام این پژوهش، پرسشنامه GHQ-28 و پرسش نامه فردی توضیح لازم داده شد و به افراد مورد مطالعه در خصوص تکمیل پرسش نامه های استاندارد سلامت عمومی و فردی آموزش های لازم ارائه شد. در صورتی که معلولان توانایی لازم برای پرکردن پرسش نامه را نداشتند از همراه وی و همچنین بررسی پرونده روند طی شده است.

ابزار

برای انجام این پژوهش ها، از پرسش نامه های استاندارد سلامت عمومی و پرسش نامه فردی استفاده شده است. **پرسش نامه ی استاندارد سلامت عمومی:** برای بررسی میزان سلامت روانی آزمودنی ها از فرم ۲۸ سؤالی پرسش نامه سلامت عمومی استفاده شد. این پرسش نامه سرندی و مبتنی بر روش خود گزارش دهی است که در مجموعه های بالینی با هدف ارزیابی کسانی که مبتلا به نوعی اختلال روانی هستند مورد استفاده قرار می گیرند (استورا، ۱۳۷۰). پاسخ های ارائه شده به هر

است. به نظر می رسد که عواملی نظیر وضعیت اشتغال، وضعیت تاهل، سطح تحصیلات و جنس در تعیین میزان سلامت روانی معلولان جسمی نیز نقش دارد (مرادی و همکاران، ۱۳۸۶). در معلولان بزرگسال بیشتر مسئله کار کردن و تأمین زندگی مطرح است و این مسئله اساس حل مشکل آن ها را تشکیل می دهند. داشتن شغل مناسب پیش شرط لازم برای بازگرداندن افراد معلول به آغوش جامعه است. از آنجایی که افراد معلول کمتر می توانند در جامعه حضور داشته باشند و برای حضور در جامعه دارای محدودیت هایی هستند بنابراین تمایل بیشتری به انزوای اجتماعی دارند. سازمان بهداشت جهانی درباره ی افراد معلول هشدار داده است (سلامتی و همکاران، ۱۳۸۶). در ایران نیز بر اساس گزارش برخی منابع موجود، به دلیل نبود شناخت مناسب از افراد معلول و به طور کلی معلولیت، چنین فردی با برخوردهای ناشی از درک نادرست جامعه مواجه شده و به تبع آن، خود را محکوم به ناتوانی و گاهی وابستگی می بیند (افروز، ۱۳۷۰).

با توجه به اینکه سلامت روان افراد معلول در جامعه و موضوع شبکه های اجتماعی از مباحث قابل بحث است. بر همین اساس با توجه به مطالعات انجام شده موضوع سلامت روان معلولان و شبکه های اجتماعی مورد بررسی قرار گرفت لذا پژوهش حاضر به دنبال پاسخ به این سؤال است که آیا استفاده از شبکه های اجتماعی بر سلامت روان معلولان تأثیر می گذارد؟ آیا ارتباطی بین عوامل تأثیر گذار بر فرد معلول و شبکه های اجتماعی وجود دارد؟ آیا میزان ساعات استفاده از اینترنت بر سلامت روان معلولان تأثیر دارد؟

روش

این مطالعه از نوع مقطعی بود که از مهر ماه ۱۳۹۴ تا زمستان ۱۳۹۶ به مدت ۳۰ ماه اجرا گردید. جامعه مورد

پرسش نامه‌ی مشخصات فردی: شامل عوامل تأثیر گذار بر افراد معلول هست که عبارت‌اند از: سن، جنسیت، محل اقامت معلول، وضعیت تأهل، میزان استفاده از اینترنت، تحصیلات، نوع معلولیت، شدت معلولیت، اشتغال، شبکه‌ی اجتماعی مورد استفاده است. بعد از تکمیل پرسش نامه‌ها توسط معلولان مورد بررسی، داده‌های موجود در پرسش نامه‌ها وارد نرم افزار SPSS۲۲ شدند. در این پژوهش اهداف توصیفی کمی با آماره‌های کمی شامل میانه، میانگین، نماد و مد و اهداف توصیفی کیفی با استفاده از نسبت‌ها و فاصله‌ی اطمینان محاسبه شدند برای اهداف تحلیلی کمی از تی تست و برای اهداف تحلیلی کیفی از کای دو و یا فیشر و همچنین از رگرسیون لجستیک^۱ و تحلیل واریانس^۲ استفاده شد.

یافته‌ها

از ۴۰۰ پرسشنامه توزیع شده، ۴۰۰ نفر (۱۰۰٪) آن‌ها را تکمیل نموده و برگرداندند. ۲۰۲ نفر (۵۰/۵٪) نمونه‌های مورد بررسی مرد و ۱۹۸ نفر (۴۹/۵٪) زن بودند. ۲۶۸ نفر (۶۷/۰٪) آن‌ها مجرد و بقیه متأهل بودند. ۲۱۹ نفر (۵۴/۸٪) افراد شرکت کننده در رده سنی جوان بودند. ۳۴۱ نفر (۸۵/۳٪) از افراد شرکت کننده در شهر زندگی می‌کنند. علاوه بر این‌ها نتایج مطالعه نشان داد که اکثر افراد شرکت کننده دارای تحصیلات دیپلم (۲۵/۵ درصد)، با معلولیت از نوع جسمی - حرکتی (۷۰/۵ درصد) و شدت معلولیت از نوع شدید (۴۳/۳ درصد) بودند. همچنین (۸۴/۳ درصد) از معلولین دارای شغل نمی‌باشند و ۴۶/۵ درصد از معلولین از اینترنت استفاده نمی‌کنند. علاوه بر این میزان استفاده از شبکه

یک از مواد آزمون در یک مقیاس ۴ درجه‌ای از (خیر) تا (خیلی زیاد) میزان ناراحتی را مشخص می‌کند. نمره گذاری پرسش نامه‌ی سلامت عمومی به روش لیکرت انجام می‌گیرد و نمره‌ی اختصاص یافته به هر یک از مواد آن از صفر تا ۳ متغیر است؛ بنابراین نمره‌ی کل فرد در پرسش نامه‌ی سلامت عمومی ۴ خرده آزمون ۷ سؤالی دارد که به ترتیب نشانه‌های جسمی، اضطراب، ناسازگاری اجتماعی و افسردگی را می‌سنجد. خرده آزمون نشانه‌های جسمی شامل مواردی درباره‌ی احساس افراد نسبت به وضع سلامت خود و احساس خستگی آن‌هاست. خرده آزمون ناسازگاری اجتماعی گستره‌ی توانایی افراد در مقابله با خواسته‌های حرفه‌ای و مسائل زندگی روزمره را می‌سنجد و احساسات آن‌ها را درباره‌ی چگونگی کنار آمدن با موقعیت‌های معمول زندگی مشخص می‌کند. خرده آزمون افسردگی در برگیرنده‌ی موادی است که با افسردگی وخیم و گرایش مشخص به خودکشی مرتبط است (استورا، ۱۳۷۰). ضریب پایایی این پرسش نامه با استفاده از سه روش باز آزمون، تنصیف و آلفای کرونباخ به ترتیب ۰/۷۰، ۰/۹۳، ۰/۹۰ به دست آمده است. برای بررسی روایی این پرسش نامه از سه روش روایی هم‌زمان، همبستگی خرده آزمون‌ها، با نمره‌ی کل و تحلیل عوامل استفاده شده است که در روش روایی هم‌زمان، روایی ۰/۵۵ و در روش همبستگی خرده آزمون‌ها با نمره‌ی کل روایی ۰/۷۲ تا ۰/۸۷ به دست آمده است و نتیجه‌ی تحلیل عوامل با استفاده از روش چرخشی واریماکس و براساس آزمون اسکری نشان دهنده‌ی وجود عوامل افسردگی، اضطراب، ناسازگاری اجتماعی و علائم جسمی است که در مجموع بیش از ۵۰ درصد واریانس کل آزمون را تبیین می‌کند (تقوی، ۱۳۸۰).

^۱. Logistic regression

^۲. Analysis of variance

وضعیت اشتغال، میزان استفاده از اینترنت در طول شبانه روز را با شبکه‌های اجتماعی نشان می‌دهد.

های اجتماعی فیس بوک ۱۲/۳ درصد، اینستاگرام ۲۶/۵ درصد و تلگرام ۴۹/۸ درصد است. جدول شماره ۱ رابطه سن، جنسیت، محل سکونت، تأهل، تحصیلات، نوع معلولیت، شدت معلولیت،

جدول شماره ۱ توزیع متغیرها در برابر شبکه‌های اجتماعی

متغیر	سن	جنسیت	محل سکونت	تاهل	تحصیلات	نوع معلولیت	شدت معلولیت	وضعیت اشتغال	میزان استفاده از اینترنت	موارد دیگر	فیس فون	لاین	تلگرام	یاهومسنجر	پیج باز	تانگو	دی دی	واتس آپ	اینستاگرام	ویچن	واتس	پی	کلوب	کلی	کلی	کلی
سن	* / ۰۰۵	* / ۰۱۲	* / ۰۰۷	* / ۰۰۱	* / ۰۰۰	-	-	-	* / ۰۰۰	* / ۰۰۱	-	-	* / ۰۰۰	-	-	* / ۰۲۸	* / ۰۲۹	* / ۰۰۴	-	-	-	-	* / ۰۰۵	-	-	-
جنسیت	-	* / ۰۴۷	* / ۰۰۷	* / ۰۰۱	* / ۰۰۰	-	-	-	* / ۰۰۰	* / ۰۰۱	* / ۰۴۷	* / ۰۰۴	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	* / ۰۴۷	* / ۰۳۴	* / ۰۱۲	-
محل سکونت	-	-	* / ۰۰۷	* / ۰۰۱	* / ۰۰۰	-	-	-	* / ۰۰۰	* / ۰۰۱	-	-	* / ۰۰۰	-	-	-	-	* / ۰۰۱	-	-	-	-	-	-	-	-
تاهل	-	-	* / ۰۰۱	* / ۰۰۱	* / ۰۰۰	-	-	-	* / ۰۰۰	* / ۰۰۱	-	-	* / ۰۰۰	* / ۰۰۵	-	* / ۰۰۱	-	* / ۰۰۲	* / ۰۰۱	-	-	-	-	-	* / ۰۰۱	-
تحصیلات	-	-	* / ۰۰۰	* / ۰۰۰	* / ۰۰۰	-	-	-	* / ۰۰۰	* / ۰۰۱	-	-	* / ۰۰۰	* / ۰۰۰	-	* / ۰۰۰	-	* / ۰۰۱	* / ۰۰۰	-	-	* / ۰۰۴	-	-	* / ۰۰۰	-
نوع معلولیت	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
شدت معلولیت	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
وضعیت اشتغال	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
میزان استفاده از اینترنت	* / ۰۰۲	* / ۰۰۶	* / ۰۰۰	* / ۰۰۰	* / ۰۰۰	* / ۰۰۰	* / ۰۰۰	* / ۰۰۰	* / ۰۰۰	* / ۰۰۰	* / ۰۰۶	* / ۰۰۰	* / ۰۰۰	* / ۰۰۰	* / ۰۰۰	* / ۰۰۰	* / ۰۰۰	* / ۰۰۰	* / ۰۰۶	* / ۰۰۰	* / ۰۰۰	* / ۰۰۰	* / ۰۰۰	* / ۰۰۰	* / ۰۰۰	* / ۰۰۰

داری مثبتی دارد ($p < 0.05$). همچنین وضعیت تأهل افراد با شبکه‌های اجتماعی فیس بوک ($p = 0.001$)، اینستاگرام ($p = 0.001$)، واتس آپ ($p = 0.002$)، تانگو ($p = 0.001$)، یاهومسنجر ($p = 0.005$)، تلگرام ($p = 0.000$) ارتباط معنی داری مثبتی دارد ($p < 0.05$). میزان تحصیلات افراد به نه دسته ی بی سواد، ابتدایی، راهنمایی، دبیرستان، دیپلم، فوق دیپلم، لیسانس، فوق لیسانس و دکترا تقسیم می‌شوند که با شبکه‌های اجتماعی فیس بوک ($p = 0.000$)، واتس آپ ($p = 0.001$)، تانگو ($p = 0.000$)، یاهومسنجر ($p = 0.000$)، تلگرام ($p = 0.000$) و موارد دیگر ($p = 0.014$) ارتباط معنی دار مثبتی وجود دارد ($p < 0.05$). افراد معلول با توجه به نوع معلولیت شان به معلولین جسمی حرکتی، ذهنی، کم بینا یا نابینا،

با توجه به نتایج آماری مشاهده شده در جدول، متغیر سن که به شش دسته‌ی کودک، نوجوان، جوان، میان‌سال، مسن و پیر تقسیم می‌شود با شبکه‌های اجتماعی کلوب ($p = 0.005$)، اینستاگرام ($p = 0.004$)، واتس آپ ($p = 0.029$)، دی دی ($p = 0.028$)، تلگرام ($p = 0.000$) و موارد دیگر ($p = 0.001$) ارتباط معنی داری مثبتی دارد ($p < 0.05$). متغیر جنسیت که شامل دو دسته زن و مرد است با شبکه‌های اجتماعی فیس بوک ($p = 0.012$)، کلوب ($p = 0.034$)، فیس نما ($p = 0.047$)، لاین ($p = 0.04$)، بیس فون ($p = 0.047$) ارتباط معنی داری مثبتی دارد ($p < 0.05$). محل سکونت افراد معلول شامل شهر و روستا است که با شبکه‌های اجتماعی فیس بوک ($p = 0.007$)، اینستاگرام ($p = 0.001$)، تلگرام ($p = 0.000$) ارتباط معنی

معلولین با توجه به وضعیت اشتغال شان تنها با شبکه‌ی اجتماعی یاهو مسنجر ($p=0/023$) ارتباط معنی دار مثبتی دارد ($p<0/05$). ساعات استفاده از اینترنت در معلولین با کل شبکه‌های اجتماعی به استثناء دی دی ارتباط معنی داری مثبتی دارد ($p<0/05$). جدول شماره ۲ به ارتباط شبکه‌های اجتماعی با سلامت روان می‌پردازد. در این جدول ارتباط شبکه‌های اجتماعی با چهار مقیاس علائم جسمانی، اضطراب، کارکرد اجتماعی و افسردگی را بررسی می‌کند.

کم شنوا یا ناشنوا و قد کوتاه تقسیم می‌شوند که با شبکه‌های اجتماعی کلوب ($p=0/036$)، ویجت ($p=0/025$)، واتس آپ ($p=0/008$)، لاین ($p=0/007$)، بیس فون ($p=0/003$) و موارد دیگر ($p=0/025$) ارتباط معنی داری مثبتی دارد ($p<0/05$). افراد معلول با توجه به شدت معلولیت شان در چهار گروه طبقه بندی می‌شوند: ضعیف، متوسط، شدید، خیلی شدید که این متغیر با شبکه‌های اجتماعی فیس نما ($p=0/010$)، واتس آپ ($p=0/006$) و بیس فون ($p=0/023$) ارتباط معنی داری مثبتی دارد ($p<0/05$).

جدول شماره ۲ رابطه شبکه‌های اجتماعی با سلامت روانی معلولین

شبکه اجتماعی	علائم جسمانی	اضطراب	کارکرد اجتماعی	افسردگی	سلامت روانی
فیس بوک	*0/001	*0/05	*0/014	0/159	*0/012
کلوب	0/07	0/894	0/093	0/82	0/30
ویجت	0/69	0/60	0/706	0/990	0/798
وایبر	0/92	0/54	0/38	0/309	0/924
اینستاگرام	*0/003	0/078	0/118	0/882	0/145
واتس آپ	*0/00	*0/016	*0/00	0/127	*0/001
دی دی	0/26	0/30	0/918	0/83	0/892
تانگو	*0/003	*0/013	*0/008	0/17	0/13
نیم باز	0/83	0/138	0/880	0/971	0/330
تلگرام	*0/00	*0/00	*0/00	*0/024	*0/00
لاین	*0/009	0/59	*0/027	*0/018	*0/005
بیس فون	0/403	0/398	0/958	0/532	0/375
موارد دیگر	0/33	0/951	0/242	0/447	0/44

دارند ($p<0/05$) و اما مقیاس افسردگی با شبکه‌های اجتماعی تلگرام و لاین ارتباط معنی داری مثبتی دارد ($p<0/05$) و در کل بین شبکه‌های اجتماعی فیس بوک، واتس آپ، تانگو، تلگرام، لاین و سلامت روانی ارتباط معنی داری مثبتی وجود دارد ($p<0/05$).

لازم به ذکر است که شبکه‌های اجتماعی کلوب، ویجت، وایبر، دی دی، بیس فون و موارد دیگر که

همان طور که مشاهده می‌کنیم شبکه‌های اجتماعی فیس بوک، اینستاگرام، واتس آپ، تانگو، تلگرام و لاین با مقیاس علائم جسمانی ارتباط معنی داری مثبتی دارند ($p<0/05$). همچنین شبکه‌های اجتماعی فیس بوک، واتس آپ، تانگو و تلگرام با مقیاس اضطراب ارتباط معنی داری مثبتی دارند ($p<0/05$) و شبکه‌های اجتماعی فیس بوک، واتس آپ، تانگو، تلگرام و لاین با مقیاس کارکرد اجتماعی ارتباط معنی داری مثبتی

شامل سایت های اینترنتی است با چهار معیار سلامت روانی ارتباط معنی داری ندارند. جدول شماره ۳ به ارتباط بین ساعات استفاده از اینترنت و سلامت روانی می پردازد.

جدول شماره ۳ ارتباط ساعات استفاده از اینترنت و سلامت روانی

متغیر	ساعت	علائم جسمانی	اضطراب	کارکرد اجتماعی	افسردگی روانی	سلامت روانی
میزان استفاده از اینترنت	اصلاً استفاده نمی کنم	۱۸۶	۱۸۶	۱۸۶	۱۸۶	۱۸۶
	۱-۴ ساعت	۱۴۰	۱۴۰	۱۴۰	۱۴۰	۱۴۰
	۴-۸ ساعت	۴۴	۴۴	۴۴	۴۴	۴۴
	بیشتر از ۸ ساعت	۳۰	۳۰	۳۰	۳۰	۳۰
ارتباط	-	*۰/۰۰	*۰/۰۰	*۰/۰۰	۰/۲۳	*۰/۰۰

نتایج این مطالعه نشان داد که متغیر سن با شبکه های اجتماعی کلوب، اینستاگرام، واتس آپ، دی دی، تلگرام و موارد دیگر ارتباط معنی داری مثبتی دارد. این یافته ها با نتایج مطالعه های موریس و همکاران (۱۳۹۳)، زهرا دلشادی (۱۳۹۵) و برات دستجردی و صیادی همخوانی (۱۳۹۱) دارد که نشان می دهد استفاده از رسانه های اجتماعی به میزان قابل توجه و به شدت وابسته به سن افراد است. افراد جوان از رسانه های اجتماعی نسبت به افراد مسن به میزان بالاتری استفاده می کنند. همچنین در این مطالعه متغیر جنسیت و وضعیت تأهل با شبکه های اجتماعی ارتباط معنی داری مثبتی دارد. که با نتایج پژوهش برات دستجردی و صیادی همخوانی (۱۳۹۱) دارد اما با نتیجه مطالعه طاهری مبارکه و همکاران (۱۳۹۵) مطابقت ندارد. محل سکونت افراد با شبکه های اجتماعی فیس بوک، اینستاگرام و تلگرام ارتباط معنی داری مثبتی دارد. وضعیت تأهل افراد با شبکه های اجتماعی فیس بوک، اینستاگرام، واتس آپ، تانگو، یاهو مسنجر و تلگرام ارتباط معنی داری دارد و با نتایج پژوهش برات دستجردی و صیادی (۱۳۹۱) هم خوانی دارد.

همان طور که مشاهده می شود بین ساعات استفاده از اینترنت و سلامت روانی ارتباط معنی داری وجود دارد ($p < 0/05$).

بحث

این پژوهش به بررسی شیوع استفاده از شبکه های اجتماعی در معلولان و تأثیر آن بر بهداشت روان معلولان در شهر سنندج پرداخته است. یافته های حاصل از تحلیل نتایج نشان داده که شبکه های اجتماعی فیس بوک، واتس آپ، تانگو، تلگرام و لاین با سلامت روانی ارتباط معنی داری مثبتی دارد. در این راستا مطالعه ی موریس و همکارانش در آمریکا نشان می دهد که تفاوت ها در استفاده از رسانه های اجتماعی در بین انواع مختلف معلولین ناچیز و اندک است به جز افراد ناشنوا و بسیار کم شنوا به نظر می رسد که سایر معلولین از رسانه های اجتماعی برای دریافت، بررسی و به اشتراک گذاشتن اطلاعات ضروری استفاده می کنند که با یافته های این مطالعه همخوانی دارد و بیانگر آن است که در بین معلولین تنوع استفاده از شبکه های اجتماعی مطلوب مناسب است (موریس و همکاران، ۱۳۹۳).

دارد نتایج نشان می‌دهد که حمایت اجتماعی آنلاین ارتباط مثبتی با سلامت شرکت کنندگان در حیطه‌ی روابط و پیشرفت شخص دارد که با مطالعه‌ی ما همخوانی دارد.

بر اساس نتایج پژوهش بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی تلگرام و لاین و مقیاس افسردگی ارتباط معنی‌داری دارد که با مطالعه‌های میرزائیان و باعزت (۱۳۹۱)، مارتین و شوماخر (۱۳۹۱) و کوس و گریفین (۱۳۹۰) همخوانی دارد اما با مطالعه‌های برات دستجردی و صیادی (۱۳۹۱) و طاهری مبارکه و همکارانش (۱۳۹۵) همخوانی ندارد. بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی فیس بوک، اینستاگرام، واتس آپ، تانگو، تلگرام و لاین با مقیاس علائم جسمانی ارتباط معنی‌داری دارد که با مطالعه‌های برات دستجردی و صیادی (۱۳۹۱)، آتش پور و کاظمی (۱۳۸۲)، طاهری مبارکه و همکاران (۱۳۹۵) و کوس و گریفین (۱۳۹۰) همخوانی دارد. بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی فیس بوک، واتس آپ، تانگو و تلگرام با مقیاس اضطراب ارتباط معنی‌داری دارد که با مطالعه‌های میرزائیان و باعزت (۱۳۹۱)، برات دستجردی و صیادی (۱۳۹۱)، آتش پور و کاظمی (۱۳۸۲)، طاهری مبارکه و همکاران (۱۳۹۵) و کوس و گریفین (۱۳۹۰) همخوانی دارد. بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی فیس بوک، واتس آپ، تانگو، تلگرام و لاین با مقیاس کارکرد اجتماعی ارتباط معنی‌داری دارد که با مطالعه‌های مینا طاهری و همکاران مطابقت ندارد.

از نقاط قوت این مطالعه این است که مطالعه بین معلولان شهر سمنان انجام شده است و انواع معلولین در مقاطع مختلف و سنین متفاوت در آن شرکت داشته‌اند. از محدودیت‌های این مطالعه می‌توان به این مورد اشاره کرد که این مطالعه یک بررسی خود گزارشی

میزان تحصیلات افراد با شبکه‌های اجتماعی فیس بوک، وایبر، اینستاگرام، واتس آپ، تانگو، یاهو مسنجر، تلگرام و موارد دیگر ارتباط معنی‌داری دارد. نتایج مطالعه محمد ابوترابی و همکارانش (۱۳۹۲) نشان داد که ۴۳ درصد افراد اعتقاد دارند که سطح تحصیلات بالاتر باعث می‌شود که اشخاص استفاده‌ی به مراتب مطلوب‌تری از این شبکه‌ها داشته باشند که با مطالعه‌ی ما هم‌خوانی ندارد همچنین با مطالعه‌ی زهرا دلشادی همخوانی ندارد. اما با مطالعه‌ی برات دستجردی و صیادی همخوانی دارد. یکی از عواملی که به نظر می‌رسد بر کاربرد اینترنت در میان کاربران تاثیرگذار است سطح تحصیلات افراد است، به این ترتیب که افراد با سطح تحصیلات بالا، به دلیل آشنایی بیشتر با تکنولوژی جدید در عرصه ارتباطات و همچنین در پاره‌ای اوقات به خاطر شرایط کار خود از اینترنت استفاده می‌کنند. نوع معلولیت افراد با شبکه‌های اجتماعی کلوب، ویجت، واتس آپ، لاین، بیس فون و موارد دیگر ارتباط معنی‌داری دارد و شدت معلولیت افراد با شبکه‌های اجتماعی فیس نما، واتس آپ و بیس فون ارتباط معنی‌داری دارد.

وضعیت اشتغال با شبکه‌ی اجتماعی یاهو مسنجر ارتباط معنی‌داری دارد. میزان استفاده از اینترنت در طول شبانه‌روز با تمام شبکه‌های اجتماعی به استثنای دی ارتباط معنی‌داری دارد و همچنین میزان استفاده از اینترنت با علائم جسمانی، اضطراب، کارکرد اجتماعی و افسردگی ارتباط معنی‌داری دارد در کل با سلامت روانی افراد معلول ارتباط معنی‌داری دارد. نتایج مطالعه‌ی آبت و ستافوریک (۱۳۸۹) در استرالیا نشان می‌دهد که افزایش میزان ساعات گذرانده شده در اینترنت با درک حمایت اجتماعی رابطه‌ی معنی‌داری دارد. همچنین افزایش میزان ساعات آنلاین بودن افراد با افزایش احتمال دریافت حمایت ارتباط معنی‌داری

- Abotorabi Godarzi M, Yazdan Parast S, Amin Bakhsh F, Hosayni Nejad M, & Fallah A. (2013). Effects of social networks on mental health of individuals.
- Afroz Gh. (1991). Introduction to psychology and education of exceptional children. Tehran: Tehran University, pp,15-39.
- Atash Pour SH, Kazemi H. (2003). Pathology and psychology of internet. Journal of Research in Psychology, (21), 72-56.
- Barat Dastjerdi N, Sayadi S. (2013). Relationship between using social networks and internet addiction and depression among students. Journal of Research in Behavioral Sciences, 10(5), 332-41.
- Delshadi Z, Qorbani M, Delshadi M, Safari O, Pashaei T, & Mansoriyan M (2016). Survey of social networking usage and its relationship with the study status of students. rahavarad salamat, 10.
- Irwin C, Ball L, Desbrow B. (2012). Student perceptions of using Facebook as an interactive learning resource at university. Australian Journal of Educational Technology, 28(7), 1221-1232.
- Kuss DJ, Griffiths MD. (2011). Online social networking and addiction-A review of the psychological literature. International Journal of Environmental Research and Public Health, 8, 3528-3552.
- Martin M, Schumacher P. Incidence and Correlation of Pathological Internet Use in College Students. Proceedings of the annual convention of the American Psychological Association; 1996 Aug 8-12, Chicago, IL, 2012.
- Mirzaeyan B, Baezat F, khakpoor N. (2012). The Addiction among Students and Its Effect on Mental Health. Journal of Information and Communication Technology in Education, 2(1), 141-160.
- Moradi A, Kalantary M, & Motamedi M. (2007). Relationship between demographic variables and mental health of physical disabilities in Isfahan city. Knowledge and research in applied psychology, 83-100.
- MorrisJohn T, MuellerJames L, JonesMichael L. (2014). Use of Social Media During Public Emergencies by People with Disabilities.

است و ممکن است برخی معلولان با دقت کافی پرسش نامه ها را تکمیل نکرده باشند.

نتیجه گیری

نتایج مطالعه نشان داد که اکثر معلولان از رده سنی جوان هستند و از شبکه های اجتماعی استفاده می کنند که می تواند منجر به بهبود و تسهیل روابط، همکاری و تعامل بین افراد معلول در موضوعات گوناگون از قبیل تجارت، پزشکی، مباحث آموزشی و... در راستای تغییر مثبت باشد یک معلول می تواند مطالب مورد نظر یا یک سری اطلاعات خاص را در یک ثانیه با صدها و حتی هزاران نفر در سراسر جهان به اشتراک بگذارد. در مقابل استفاده نادرست و بیش از حد از شبکه های اجتماعی می تواند زیان های جبران ناپذیری را برای فرد به دنبال داشته باشد. امید است با تلاش مسئولین محترم بهزیستی و پی گیری مشکلات آن ها در این خصوص این میزان کاهش یابد. همچنین، پیشنهاد می شود تحقیقات بیشتری در زمینه سلامت روان معلولین و شبکه های اجتماعی انجام پذیرد.

سپاسگزاری

نویسندگان این مقاله بر خود لازم می دانند از همه معلولینی که در اجرای این پروژه با ما همکاری نمودند و پرسشنامه ها را به طور کامل پر نموده و تحویل دادند، تشکر و قدردانی نمایند. همچنین از کمیته تحقیقات دانشجویی دانشگاه علوم پزشکی کردستان به خاطر همکاری در تصویب این طرح تشکر و قدردانی می گردد. هزینه اجرای این پژوهش توسط معاونت تحقیقات و فناوری دانشگاه علوم پزشکی کردستان تأمین گردیده است.

References

- Western Journal of Emergency Medicine, 15(5), 567-574.
- Nowkarizi M, Namenji M. (2013). Introduction to information and communication. Tehran: Samt.
- Obst, Patricia L, & Stafurik, Jana. (2010). Online Psychological Sense of Community and Social Support Found Through Membership of Disability-Specific Websites Promotes Well-Being for People Living with a Physical Disability. Community and Applied Social Psychology, 20(6), pp. 525-531.
- O'Toole, B. J. (2002). Community Based Rehabilitation Guide. Tehran: Danjhee.
- Ozgul O, Alaettin U.S, Sinan O. (2013). Evaluation of Internet Addiction and Depression among University Students. Social and Behavioral Sciences, 82(1), 445-54.
- Salamati P, Abollhassani F, Shariati B, Kamali M. (2007) Family education: Main strategy for community based rehabilitation. Rehabilitation, 7 (3), 20-5.
- Satari B, Omidvar KH, Yaghobi V. (2005). Comparison of family attitudes towards people with disabilities before and after community based rehabilitation in Ardabil. Rehabilitation 6(3), 25-32.
- Shook JR. (2012). The dictionary of early American philosophers. New York: Continuum.
- Stora, J. B. (1998). Lesteress Jean Benjamin Stora. Tehran: Roshd.
- Taghavai, M. (2001). Validity and validity of the General Health Questionnaire. Journal of Psychoanalysis, 381-398.
- Taheri mobarake M, Salami M, Hashemiyani M, & Norouzi A. (2014). The Effects of Social Networks on Mental Health of Library Users. Modireyat salamat, 10.
- Yekta Maram A, & Soltan moradi R. (2009). How to interact with people with disabilities. Tehran: Public Relations Office of the Welfare Organization of Iran.
- WHO & World Bank. (2011). World Report on Disability. World Health Organization and the World Bank.
- Zahiriniya, M. (2011). Investigating individual and social consequences of disability. Cultural Research Letter of Hormozgan, 162-180.